

Příběh černouška pokřtěného v Praze

V jedné z prací pražské badatelky paní Hany Skočkové pod názvem Perličky z českých matrik* je zpřístupněn záznam o křtu mladého Afričana jménem Tyksa.

Matriční záznam Praha, Staré město JIL N 21 (N 1886 – 1893) uvádí:

1886, 29. 7. 1886 u Sv. Víta [pokřtěn] Jan Křtítel Viktor Tyksa, kat., muž, bytem č.p. 234/I
Otec: Pozn. tento křtěnec, černoch asi 12letý Tyksa zvaný, byl českým cestovatelem po Africe Dr. Antonínem Steckerem do Evropy přiveden. Přiučiv se české řeči v Mladé Boleslavi v rodině Dr. Krisera, přišel v měsíci květnu 1886 k p. Janu Dotzauerovi, obchodníku zde v č. 234/I. Sv. náboženství jej učil vel. p. Angelus Lubojacký, zdejší kooperátor, ku křtu jej vzal níže psaný. O svých rodičích Tyksa neví nic, řeč svou mateřskou zapomněl. Bohlen, cur.
 Kmotrové: Ferdinand hrabě Chotek, Josephina ...(neč.) Chotek.

Podrobnější údaje o Tyksovi představil r. 1937 geolog Jan Vratislav Želízko, jihočeský rodák z městečka Volyně, bývalý vědecký pracovník Státního geologického ústavu v Praze. V penzi se zabýval významem písemných pozůstalostí, památek a sbírek po našich cestovatelích. Připomínal je a popularizoval na stránkách zeměpisného měsíčníku „Širým světem“, kde prezentoval i část korespondence Dr. Steckera rodině do Čech. V příloze je část z textu Jana Vratislava Želízka (1874-1938), který včetně fotografií přinesl zeměpisný měsíčník Širým světem, roč. 15 (1937-1938), č. 1, 1937, s. 12-17 a č. 2, 1937, s. 75-79.

(mt)

Jan Vratislav Želízko

Z výzkumných cest Dra Antonína Steckra, českého badatele v Habeši

Massauah, 11. srpna 1883

Drahá máti, mám za to, že Jsi poslední můj list obdržela, V osmi dnech opouštím Massaua, bych přes Aden, Neapol, Janov atd. do vlasti se odebral; doufám, že v říjnu Vás všechny ve zdraví spatřím. Co se mne týče, nemohu naříkati, vede se mi dobře. Mám za to, že kol 24. října v Mladé Boleslavi již budu se společníkem mým, osmiletým černochem ze střední Afriky, ježž s sebou jsem přivezl. Černocho obdržel jsem darem od krále Godžamského před dvěma lety a bylo mi líto jej beze vši pomoci v Massaua nechat. ... Dlouho v Evropě se nezdržím, a rovněž mám za to, že zimu tuto spěšně do Kahiry se vrátím. Po pěti letech strávených v Africe nejsem už zvyklý mrazu a ledu. Na shledanou ! A.

Malý černošský sirotek Tixa, ježž obdržel Stecker od godžamského krále, byl sympatický hodný hošík. Žil s počátku v rodině Steckrově v Ml. Boleslavi, kdež byl považován za syna. Paní Jermářová chtěla ho dát do tamější školy, avšak ředitel ho nechtěl přijmouti. Učil se tedy soukromně. Naučil se dobře česky a obstojně česky i psal. Později, na žádost pražského arcibiskupa Schönborna byl pokřtěn a dán do soukromého vyučovacího ústavu v Praze, odkudž často psal do Boleslavi.

Na to byl poslán do Říma, kdež se měl připravovati k misijnářské službě. Zajímavý je odtud Tixův dopis, který mně laskavě zapůjčil p. Rudolf Dotzauer, prokurista Živnobanky v Praze, za jehož dětství Tixa býval častým hostem u jeho rodičů. Dopis je tohoto znění:



Milý Viléme !

Tvůj odepis jsem obdržel a těšilo mi to, že jsi mi přeci jednou psal. Rád bych chtěl vědět, proč jste mi tak dlouho nepsali. Teď máme moc učení a v sobotu jsme měli zkoušky. Vaše gymnasium je moc pozadu na proti nám, v první třídě máme řeckou, nebo latinskou a italskou gramatiku. My jsme celkem v ústavě 125 osob, 4 černoši, 1 indián a pak jsou tady z celého světa lidi. My vstáváme v šest hodin. V půl sedmé jdeme do kostela každý den do osmi. Pak jdeme do refektáře navečeřet se a u stolu nesmí žádný mluvit.

Pak jdeme nahoru, tam hrajeme domino a všeliké hry a v deset jdeme zase spát. My jíme vejce, ryby, makarony a jiná jídla a pijeme jenom víno, každý má svoji flašku. Já ti marky nemůžu poslati, dole se otevírají psaní a oni by to pak vyhodili. V neděli byl jsem v kostele St. Petrus. Já ti musím ještě něco říci: Kdo se tady dobře učí, dostane vyznamenání stříbrné neb zlaté medajle anebo knížky. První zkouška dopadla dobře, byl jsem první a dostal jsem obrázek. Nechám doma všechny líbat a zůstávám Tvůj věrný přítel Giovanni Tixa.

In Roma, dne 18. listopadu 1888

Ubohý Tixa. Netušil, že uplynou sotva čtyři měsíce a on rozloučí se navždy se světem, tak jako jeho ochránce dr. Stecker, jehož měl černý hošík tolik rád a který zemřel sotva před půl rokem. Podle dopisu P. Hectorsa Papiho, prorektora P. Collegia d. Prop. Fide v Římě ze dne 22. března 1889 (list je rovněž majetkem p. prokuristy Dotzauera) zemřel Tixa 2. března 1889 na zánět plic a veškeré úsilí o jeho záchranu bylo marné.

Stecker vrátiv se, jak dopisem slíbil, skutečně domů v říjnu 1883 s Tyksou z Afriky, byl v Mladé Boleslavi slavnostně uvítán, avšak dlouholetým pobytem v cizině odvykl domácím poměrům, vše mu bylo malé, vše přezíral nebo podceňoval, a tak si záhy znepřátelil vlivné osobnosti i dřívější přátele. Materiálně zabezpečen nebyl, spíše měl dluhy.

Pořádal několik přednášek ve venkovských městech, tu a tam něco napsal a také jeho maminka, nemajetná vdova dávala co mohla. Než to vše nestačilo k jeho existenci. Jisto je, že se vrátil se zdravím podlomeným a snad tušil i svůj blízký konec.

Vydání uceleného rukopisu tiskem (k jehož sepsání dala mu Africká společnost v Berlíně šestiměsíční dovolenou) Stecker sice stále sliboval, avšak den ze dne odkládal. Ti, kteří ho protěžovali zůstávali zklamáni. Zvláště největší jeho příznivec, věhlasný Ferdinand von Richthofen, jak zřejmo z textu soustrastného dopisu matce cestovatelově k úmrtí Steckerově (r. 1888). Také Vojta Náprstek, podporovatel Steckerův, odvrátil se od něho. Z bohatého sňatku, zprostředkovaného Steckerovi vědeckými kruhy v Německu již dříve také sešlo, jakož i ze slibné vědecké kariéry v Německu, jehož státním příslušníkem se Stecker nestal.

Nachladiv se pak v zimě při jedné z přednášek těžce onemocněl a maje sklon k tuberkulóze, zemřel zánětem plic 15. dubna 1888. Tehdejší noviny psaly, že zemřel opuštěn a v nouzi, což ale nebyla pravda. Na smrt nemocného odvezla si ho z Prahy jeho maminka, která svému prvorozenému synu obětavě k smrti dosloužila. Dlouho ještě pak po něm dluhy splácela, aby stín na jeho jméno nezůstal.

Stecker dočkav se tedy sotva 33 let, vykonal ve výzkumu Afriky kus poctivé práce a žel Bohu, jeho předčasný skon zmařil mnoho nadějí. Jeho dráha jako výzkumného cestovatele byla od počátku šťastná, bez veškerých materiálních starostí, což bylo výhodou, zatím co jeho současník náš nezapomenutelný dr. Emil Holub od prvního kroku na půdu jihoafrickou zápasil s nedostatkem a sotva že lékařskou praxí nějaký groš ušetřil, vydával se znova do jihoafrického nitrozemí, odkudž se s bohatými vědeckými výsledky a sbírkami vracel. Ale zase do nových starostí upadal, jak by tyto poklady do vlasti dopravil, když nebylo prostředků k zaplacení cla, krutých a bezohledně vymáhaných poplatků.

Dr. Antonín Stecker se narodil 19. května 1855 v Kosmonosích u Mladé Boleslavi. Po gymnasiálních studiích v Ml. Boleslavi věnoval se na pražské universitě zoologii a mikroskopické anatomii. Dosáhl pak r. 1877 doktorátu filosofie a pokračoval v přírodovědeckých studiích v Heidelbergu a Berlíně. V letech 1879 -1888 vedl badatelské výpravy do severu a středu Černého kontinentu, pořádané Císařskou Africkou Společností v Berlíně.

Otec Antonína Steckera, rovněž Antonín, pocházel z četné rodiny v Tannwald-Šumburku. Byl prokuristou Leitenbergovy továrny v Josefodolu, člověk bystrý, nadaný, charakterní. Jeho manželka Růžena pocházela z Kosmonos a byla dcerou tesařského mistra Koňase. Život její nebyl lehký. Záhy ovdověla a jako vdova se čtyřmi dětmi, z nichž časem dvě zemřely, odstěhovala se do Mladé Boleslavi, kde se r. 1868 provdala za gymnasiálního profesora Rudolfa Germáře, který ač byl o 10 let mladší, zemřel r. 1881, stár teprve 39 let.

Růžena měla celkem 13 dětí. Z nich zůstal na živu Antonín Stecker, dr filosofie a africký cestovatel († 1888), Severin Stecker, inženýr architekt († 1879), Karel Stecker, prof. konservatoře a hudební skladatel († 1918) a František Stecker doktor medicíny, vrchní štábní lékař v Karlových Varech († 1912). Z druhého manželství pocházela slečna Milada Jermářová - odborná učitelka v Mladé Boleslavi, ing. Rudolf Jermář - ředitel Ringhofferových závodů a JUDr. Rudolf Germář, vrchní soudní rada v Bratislavě. Když matka cestovatele Steckera podruhé ovdověla, zůstala se sedmi dětmi: Čtyři byli Steckerové a tři Jermářové. Tato vzorná, osudem těžce zkoušená matka zemřela roku 1908 ve stáří 74 let. Za tyto údaje vděčen jsem sl. Miladě Jermářové, ochránkyni Steckerovy korespondence z Afriky, adresované rodině a příbuzenstvu.



PhDr. Antonín Stecker (1855 – 1888)